

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

Факультет філології й журналістики імені Михайла Стельмаха

Кафедра української літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

з науково-педагогічної роботи

_____ доц. Гусєв С.О.

« ____ » _____ 20__ року

**РОБОЧА ПРОГРАМА ОБОВ'ЯЗКОВОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ
ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТОЛІТТЯ**

підготовки бакалавра

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Додаткової предметної спеціальності 014.021 Середня освіта (Мова і література (англійська))

Освітня програма Середня освіта. Українська мова і література, англійська мова))

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Спеціальності 035.01 Філологія. Українська мова та література

Додаткової спеціальності 014.02 Середня освіта (мови і літератури (польська))

Освітня програма Філологія. Українська мова та література. Середня освіта (мови і літератури (польська))

Факультет філології й журналістики імені Михайла Стельмаха

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія української літератури першої половини XIX століття» для студентів за спеціальністю 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) з додаткової предметної спеціальності 014.021 Середня освіта (Мова і література (англійська)), за спеціальністю 035.01 Філологія. Українська мова та література з додаткової спеціальності 014.02 Середня освіта (мови і літератури (польська))

Мова навчання – українська

«___» _____, 20___ року __ с.

Розробник: Віннічук А.П., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української літератури.

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри української літератури.

Протокол від «___» _____ 20___ року № _____

Завідувач кафедри
української літератури

доц. Віннічук А.П.

«___» _____ 20___ року

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні навчально-методичної комісії факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха.

Протокол від «___» _____ 20___ року № _____

Голова навчально-методичної комісії факультету
філології й журналістики
імені Михайла Стельмаха

доц. Кухар Н.І.

1. Опис навчальної дисципліни
«Історія української літератури першої половини ХІХ століття»

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність,спеціалізація, додаткова спеціалізація/спеціальність, освітня програма, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 6	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка 03 Гуманітарні науки	Обов’язкова	
Індивідуальне науково-дослідне завдання - реферат (назва)	Спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) 035.01 Філологія (Українська мова та література) Додаткова предметна спеціальність 014.021 Середня освіта (Мова і література (англійська)) 014.02 Середня освіта (мови і літератури (польська)) Освітня програма Середня освіта. Українська мова і література, англійська мова Філологія. Українська мова та література	РІК ПІДГОТОВКИ	
Загальна кількість годин - 180		2-й	2-й
		СЕМЕСТР	
		3-й	3-й
		ЛЕКЦІЇ	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4,4 самостійної роботи студента – 5,5	Ступінь вищої освіти бакалавр	56 годин	18 годин
		ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ	
		24 годин	6 годин
		ЛАБОРАТОРНІ РОБОТИ	
		годин	годин
		ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАНЯТТЯ	
		годин	годин
		САМОСТІЙНА РОБОТА	
		100 годин	156 годин
		ВИД КОНТРОЛЮ: екзамен	

ПРИМІТКА:

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи % становить:

для денної форми навчання – 44% аудиторних; 56% самостійної і індивідуальної роботи.

для заочної форми навчання – 13% аудиторних; 87% самостійної і індивідуальної роботи.

2. Мета, завдання компетентності та програмні результати навчання

2.1. Мета навчальної дисципліни – сформувати у студентів цілісне уявлення про літературний процес першої половини XIX століття, акцентуючи на трактуванні його як частини світового літературного контексту, з окремою стильовою та жанровою динамікою, активним простором інтеркультурних зв'язків; сформувати у студентів здатність, засвоївши факти, поняття і закономірності, які забезпечують повноцінне сприйняття національної літератури з її специфікою.

2.2. Завдання навчальної дисципліни:

- простежити загальні закономірності розвитку літературного процесу першої половини XIX століття;

- розкрити сутність культурно-історичних феноменів українського письменства, акцентуючи увагу на його визначних постатях і пам'ятках;

- визначити роль і місце української літератури в контексті світової літератури;

- визначити роль художньої літератури зазначеного періоду в суспільно-політичному житті України;

- сприяти усвідомленню студентами місця і значення творчої особистості у літературному процесі доби, вважаючи при цьому засадним «літературний портрет»;

- поглибити вміння студентів аналізувати художні твори різних жанрів, розширити їх знання з культури та історії українського народу XIX – XX століття.

2.3. Компетентності (за освітньою програмою)

2.3.1. Загальні компетентності: *здатність до усвідомлення закономірностей розвитку української літератури першої половини 19 століття; здатність до розуміння основних літературних понять і категорій; здатність до аналізу поетикальних особливостей художнього твору; здатність до здійснення художнього аналізу твору.*

2.3.2. Фахові компетентності: *уміння застосовувати теоретичні знання на практиці, володіти навичками літературознавчого аналізу; знання визначень та принципів взаємодії основних літературознавчих понять; знання та розуміння основних шляхів і закономірностей генези та розвитку української літератури першої половини 19 століття.*

2.4. Програмні результати навчання: *визначати суспільно-історичні умови розвитку української літератури першої половини XIX століття, стан тогочасної національної освіти, науки, культури; зв'язок української літератури з європейським літературним життям (напрямки, тенденції, стиль, персоналії); оперувати ключові теоретичні поняття, що залучаються в процесі вивчення курсу; знати історію написання творів, їх життєву основу; зміст художніх текстів; напам'ять тексти, що рекомендуються програмою та вивчаються у*

школі, основні особливості творчих напрямів і течій, специфіку творчого методу письменника, літературні тексти всіх жанрів.

3. Програма навчальної дисципліни «Історія української літератури першої половини XIX століття»

РОЗДІЛ 1. Стильовий феномен української літератури перших десятиріч XIX століття

Тема 1. Становлення нової української літератури. Літературний процес перших десятиліть XIX століття

Інформаційний обсяг теми. Активізація визвольного руху в країні, декабристи та національно-визвольний рух слов'янських народів. Розвиток патріотичних настроїв, збуджених Вітчизняною війною 1812 р. Події у житті західноєвропейських народів та формування нових економічних і суспільних відносин в Україні, нової якості духовного розвитку народу.

Визрівання радикально-демократичних тенденцій у суспільній думці Росії кінця ХУІІІ– 30-х рр. ХІХ ст. Просвітительство як мистецький рух ХУІІІ – початку ХІХ ст., його характеристичні дані: ратування за потребу радикальних змін шляхом морально-етичного оздоровлення суспільства, «просвітлення умів»; культ «розумної людини», віра в силу розуму й просвіти; утвердження цінності первісного, природного стану; протистояння людини соціальної і людини етичної, «природної».

Значення для розвитку української культури освітніх центрів України: Львівського (1661), Харківського (1805), Київського (1834) університетів, Ніжинської гімназії вищих наук (1820).

Роль Кишинівського та Полтавського театрів у розвитку драматургії в Україні.

Суть просвітительського реалізму як творчого напрямку. Просвітительський (ранній) реалізм як один із основних творчих напрямів української літератури кінця ХУІІІ – перших десятиліть ХІХ ст. Настанова на художню правду, на показ конкретної дійсності; життя у його найбуденніших проявах (на відміну від канонів класицистичної естетики). Свідома орієнтація на демократичного читача, його художні смаки та ідеали. Представник із народного середовища як основний об'єкт зацікавлення і художнього осмислення. Певна однозначність відображення народу і окремого героя (показ в основному морально-етичної, звичаєвої іпостасі народного буття). Пояснення дій і вчинків людини безпосереднім впливом середовища, показ середовища як сукупності побутових і моральних обставин. Моральний критерій оцінки суспільних явищ. Відсутність нерозв'язаних життєвих колізій внаслідок можливості морального вдосконалення людини, навернення її до «природної» доброти. Морально-дидактичні авторські настанови. Сміх, гумор як чинник художнього утвердження людини, очищення її здорової первісної суті.

Оцінка літературного процесу О. Бодянським, М. Максимовичем, М. Костомаровим, І. Вагилевичем, Я. Головацьким. Увага до проблем розвитку мови та фольклору.

Утвердження в літературі народної розмовної мови; зв'язок із фольклорною естетикою і народним світосприйняттям. Відображення стихії

народної обрядовості, побуту, звичаїв, вірувань і т.д. як цінності, що заслуговує на самобутнє існування.

Сентименталізм

Розвиток сентиментального начала в українській літературі перших десятиліть ХІХст. Сентименталізм як чинник епохи Просвітництва, внаслідок слабого розвитку в Україні просвітительської ідеології, не набув розвинених літературних форм, не розвинувся у самодостатній творчий напрям, що має власне обличчя і самоцінність: не окреслився на всіх рівнях і у всіх жанрах.

Перехідне місце сентименталізму в системі літературних стилів першої половини ХІХст.

Атрибути сентименталізму як художньої системи (концепція чуттєвої особистості, своєрідність жанро- і сюжетотворення, моралізаторська манера, поетика) у своїх формах, повному, цілісному вияві наявні лише в окремих творах Г. Квітки-Основ'яненка (повісті «Маруся», «Сердешна Оксана», «Добре роби, добре й буде», «Щира любов», «Божі діти»). Динамізм взаємодії сентименталізму з реалізмом у повістях Г. Квітки-Основ'яненка. Джерела сентиментального начала у творах письменника: публіцистичний чинник як стимул до появи «Марусі» («Знав его [украинского языка— автор] удобства, я написал «Марусю» и доказал, что от малороссийского языка можно расстрогаться»). Джерела «слізливості» сентименталізму.

Сутність поняття «людина почуття» у прозі Г. Квітки-Основ'яненка. Пародіювання Г. Квіткою («Воззвание к женщинам») і тогочасними харківськими журналами явища сентименталізму у літературі як ознака його віджилості.

Прояви сентименталізму на рівні тенденції у «Наталці Полтавці» І. Котляревського. Вкраплення сентиментальних елементів у творчості окремих українських романтиків (А. Метлинського, Л. Боровиковського, М. Петренка, О. Шпигоцького).

Український романтизм

Романтизм як явище світового літературного процесу. Соціально-ідеологічні умови виникнення романтизму. Основні риси романтизму як художньої системи: неприйняття існуючої дійсності, протистояння людини і суспільства, утвердження ідеалів свободи і нескореності, соціальної і духовної значущості народу і людини, її самоцінності, якості індивідуально-особистісного начала. Загострена увага до історії, культури, поетичної творчості народу як до системи народного мислення і світосприйняття. Культивування національного елементу в темах і формах. Посилення історизму в літературі. Ігнорування причинно-наслідкових зв'язків між характерами та обставинами. Доктрина літературної свободи. Збагачення жанрової палітри, взаємопроникнення елементів різних жанрів, жанровий синкретизм.

Типологічна єдність українського романтизму з основними ідейно-художніми позиціями світової романтичної художньої системи. Національні особливості українського романтизму. Український романтизм як явище суверенне, зумовлене національно-визвольним рухом, сформоване в силовому полі патріотичного революційного піднесення. Участь українських романтиків у боротьбі за національне самовизначення. Атмосфера літературних українофільських інтересів доби. Українська тематика в російській і польській

літературах як один із імпульсів до власної творчості українською мовою. Проблема народності та національної самобутності в українському і європейському романтизмі.

Хронологічні межі українського романтизму (20-60-ті рр. XIX ст.). Основні літературні та політичні гуртки романтичної орієнтації («Харківська школа романтиків», «Кирило-Мефодіївське братство», «Руська трійця»), види культурно-громадської діяльності їх учасників: фольклористична робота, видавнича (видання збірників і альманахів, художніх творів), народницько-просвітительська («Йти в народ...»).

Переклади і переспіви з інших літератур. Оригінальна творчість, її основа. Ідейно-естетичні засади українського романтизму, його тематичні, жанрові й мовно-художні особливості. Основні тематично-стильові течії українського романтизму.

Основні тенденції розвитку романтизму на поневолених австрійською монархією українських землях. Національне пробудження в Галичині у 30-50-х рр. XIX ст. Преромантичні віяння: інтерес до історії, етнографії, фольклору «руського» та слов'янських народів.

Демократичне громадсько-культурне угруповання «Руська трійця», просвітительсько-романтичний характер його діяльності. Єднання із всеслов'янським культурно-прогресивним рухом, орієнтація на національно-культурний поступ Росії та Західної Європи.

Історична концепція «Руської трійці». Альманах «Русалка Дністровая» як «...прорив чуття людського серед загального затупіння та одичіння» (І.Франко). Ідея всеслов'янської єдності на сторінках оригінальних та перекладних творів альманаху.

Жанрово-стильова палітра української романтичної поезії (балада, лірична пісня, елегія, медитація, сонет). Ліризація теми, суб'єктивізація мотивів як основна атрибутивна риса романтичної поезії А. Метлинського, Т. Шевченка, Є. Гребінки, Л. Боровиковського, О. Афанасьєва-Чужбинського, С. Писаревського, М. Маркевича, М. Костомарова, В. Забіли, М. Петренка, М. Шашкевича, І. Вагилевича, Я. Головацького, М. Устияновича, І. Гушалевича.

Особливості фольклоризму української романтичної поезії. Трансформація народнопісенної персоніфікації і символіки й водночас розвиток у поезії індивідуального творчого начала, увага до психології особистості, до ірраціональних глибин її душі.

Вклад поетів-романтиків у розширення ідейно-тематичних меж поезії 30-60-х рр. XIXст., а також у силабо-тонічну систему українського віршування.

Жанрове і тематичне розмаїття романтичної прози в українській літературі 20-60-х рр. XIXст. Белетризація народнопоетичних сюжетів, мотивів. Специфічне освоєння фольклорно-етнографічного матеріалу. Проблематика романтичної прози М. Костомарова, П. Куліша, Є. Гребінки, М. Гоголя фольклорно-етнографічного характеру. Сутність художнього історизму у прозі П. Білецького-Носенка, М. Шашкевича, П. Куліша.

50-60-ті рр. XIXст. – період найповнішого виявлення в прозі українського романтизму. Жанрово-стильовий синкретизм: поєднання принципів різних художніх систем: сентиментальної, романтичної, реалістичної.

Романтичний колорит прози 50-60-х рр. (винятковість героїв, незвичайність зображуваних подій, ситуацій, людських доль, гіперболізація пристрастей, драматична напруженість сюжету, емоційна наснаженість, експресивність стилю). Особливий інтерес до фольклору, детальне побутописання («етнографічно-побутовий реалізм») та послаблення фольклорної імперсональності, поглиблення індивідуалізації персонажів.

Жанрово-стильова палітра романтичної прози 50-60-х рр. XIXст.; оповідання і новела як провідні жанри.

Історико-художнє значення романтизму як естетичної системи. Сучасне літературознавство про романтизм.

Тема 2. Іван Петрович Котляревський (1769-1838)

Інформаційний обсяг теми. Творча біографія письменника, світоглядні засади та участь у суспільному й культурному житті України.

Поема «Енеїда», особливості видання твору (1791-1842). Поняття «бурлеск» і «травестія», поетика жанру бурлескно-травестійного твору у зв'язку з жанровими характеристиками «Енеїди» як бурлескно-травестійної поеми. Соціальна тенденційність, народність, оптимізм твору, художні засоби поеми. Природа сміху в «Енеїді». Фольклоризм поеми.

І. Котляревський – зачинатель української нової драматургії. Традиції і новаторство.

Особливості жанру «Наталки Полтавки» (1819) як «малоросійської опери». Характер драматичного конфлікту у творі, система образів-персонажів. Суспільний аспект у творі, суть сатиричного зображення у п'єсі. Сценічне життя. Опера М. Лисенка «Наталка Полтавка».

«Москаль-чарівник» (1819) – перший водевіль української драматургії нової української літератури. Характеристика жанру, образи-персонажі водевілю. Морально-етичні та суспільно-політичні питання у водевілі.

Місце спадщини Івана Котляревського в українському літературному процесі.

Письменник в оцінці сучасного літературознавства.

Тема 3. Петро Петрович Гулак-Артемівський (1790-1865)

Інформаційний обсяг теми. Роки становлення письменника. П. Гулак-Артемівський і Харківський університет.

Літературна діяльність митця.

Зв'язок літературно-естетичних настанов П. Гулака-Артемівського-байкаря із засадами античної та світової байки (Езоп, Лафонтен, Флоріан, Лессінг, Красицький). Засвоєння рис народності й сатиричності Криловської байки. Новаторство байкаря. Різновиди жанру байки в доробку письменника.

П. Гулак-Артемівський-новатор у жанрі романтичної балади. Зв'язок балади «Твардовський» із усною народною творчістю. Балада «Рибалка» і традиції західноєвропейської літератури.

Перекладацька інтерпретація віршових творів (од) Горация у доробку П. Гулака-Артемівського. Утвердження реалістичних засад нової української літератури у творчості письменника, його роль у розширенні зв'язків національної літератури із світовою культурою.

Тема 4. Ідейно-естетичний феномен творчості Григорія Квітки-Основ'яненка (1778-1843)

Інформаційний обсяг теми. Біографічні відомості, громадське та культурне життя. Світові засади письменника.

Різножанрові літературно-критичні й публіцистичні твори Г. Квітки-Основ'яненка.

Роль письменника в організації перших українських часописів: «Украинский вестник», «Украинский Демокрит», «Украинский журнал» та альманахів.

Г. Квітка-Основ'яненко – зачинатель української прози.

Жанрова та ідейно-тематична класифікація прозової спадщини письменника українською мовою. Загальна оцінка оповідань та повістей письменника.

«Салдацький патрет» (1833) – сатира на критиків, що намагалися скомпрометувати можливості літератури українською мовою. Стильова своєрідність письменника в оповіданні.

Оповідання «Мертвецький Великдень» (1834). Авторський задум і виховний характер твору. Соціальні мотиви. Фантастика і реальність. Критики про твір.

Оповідання «От тобі й скарб» (1834). Фольклоризм, фантастика і реальність. Соціально-літературні ремінісценції у творі.

Повість «Конотопська відьма» (1833). Сатирична спрямованість твору. Дійсність і фантастика. Центральні образи повісті, їх детермінованість середовищем, національна самобутність і комізм, поняття «конотопщина» у творі. Перехрещення кількох сюжетних ліній як композиційний прийом письменника.

Повість «Маруся» (1834), патріотичні засади написання твору, морально-етичне завдання письменника в творі. Життєствердна домінанта повісті. Образи твору. Принцип випадковості у творі й українська народнопоетична творчість (жанр казки). Україна як герой твору.

Соціально-побутова повість «Козир-дівка» (1839). Фабула твору і принцип життєвої правди письменника. Традиції української літератури і образ Ївги у повісті. Новаторство Г. Квітки і порушення питання про елементарні права народу.

Проблема пошуку щастя у повісті Г. Квітки «Щира любов» (1839). Думки письменника про становий поділ суспільства та релігійні догми.

Образи повісті «Сердешна Оксана» (1838) і прийом контрасту як визначальна ідея твору. Спільне і відмінне у повісті «Сердешна Оксана» Г. Квітки та у поемі «Катерина» Т. Шевченка.

Трансформація притчі у конфлікт в оповіданні «Перекотиполе» (1840).

Ідеалізоване і реальне у повісті Г. Квітки «Добре роби, добре й буде» (1839).

Роль та місце письменника в українській літературі.

Тема 5. Євген Гребінка – письменник та організатор українського літературного руху (1812-1848)

Інформаційний обсяг теми. Життя і педагогічна діяльність. Видавнича справа

Байкарська традиція в Україні та байки Є. Гребінки. Традиції і новаторство. Самобутній сюжет і нова фабула байок Є. Гребінки.

Жанрові особливості байки митця (алегоричні, побутові, епіграматичні твори).

Жанрова поліфонія поетичної творчості митця. Поезія українською та російською мовами; ліричні твори, вірші-посвяти; альбомна лірика. Моделювання ліричного героя у віршованих творах Є. Гребінки на основі української романтичної традиції і творчості західноєвропейських поетів-романтиків.

Історична тематика у поетичних творах Є. Гребінки. Поетизовані народні перекази про минуле України («Гетьман Свирговський», «Український Бард», «Богдан»).

Ранні прозові твори письменника – оповідання збірника «Рассказы пирятинца» (1837). Обсяг постановки проблем та своєрідність композиції.

Тематика та система образів в оповіданнях та повістях «Братья» (1840), «Кулик» (1840), «Записки студента» (1841), «Путевые записки зайца» (1841). Повість «Сеня».

Роль «зворотного» хронотопа у повісті Є. Гребінки «Верное лекарство». Традиції і новаторство.

Повість «Нежинский полковник Золотаренко» (1842) та роман «Чайковский» (1843).

Філософські та мистецькі засади у повістях письменника «Иван Иванович» (1844) та «Доктор» (1844).

Художні особливості прози письменника.

Фізіологічні нариси і статті Є. Гребінки як чинник утвердження нових позицій історії української літератури.

РОЗДІЛ 2. Український романтизм та література на західноукраїнських землях

Тема 1. Художній світ українського романтизму

Інформаційний обсяг теми. Романтизм як явище світового літературного процесу. Національні особливості українського романтизму.

Участь українських романтиків у боротьбі за національне самовизначення. Проблема народності та національної самобутності в українському і європейському романтизмі. Хронологічні межі українського романтизму (20-60-ті роки XIX століття). Основні літературні та політичні гуртки романтичної орієнтації («Харківська школа романтиків», «Кирило-Мефодіївське братство», «Руська трійця»), види культурно-громадської діяльності: фольклористична, видавнича та народницько-просвітительська робота.

Переклади і переспіви з інших літератур. Оригінальна творчість, її основа. Ідейно-естетичні засади українського романтизму, його тематичні, жанрові, мовно-художні особливості. Основні тематично-стильові течії українського романтизму.

Демократичне громадсько-культурне угруповання «Руська трійця», просвітительсько-романтичний характер його діяльності. Історична концепція. Альманах «Русалка Дністрова. Ідея всеслов'янської єдності на сторінках оригінальних та перекладних творів альманаху.

Жанрово-стильова палітра української романтичної поезії (балада, лірична пісня, елегія, медитація, сонет). Ліризація теми, суб'єктивізація мотивів як основна атрибутивна риса романтичної поезії А. Метлинського, Т. Шевченка, Є. Гребінки, Л. Боровиковського, О. Афанасьєва-Чужбинського, М. Маркевича,

М. Костомарова, В. Забіли, М. Петренка, М. Шашкевича, І. Вагилевича, Я. Головацького, М. Устиновича, І. Гушалевича.

Особливості фольклоризму української романтичної поезії.

Жанрове і тематичне розмаїття романтичної прози в українській літературі 20-60-их років XIX століття.

Проблематика романтичної прози М. Костомарова, П. Куліша, Є. Гребінки, М. Гоголя фольклорно-етнографічного характеру. Сутність художнього історизму у прозі П. Білецького-Носенка, М. Шашкевича, П. Куліша.

50-60-ті роки – період найповнішого виявлення в прозі українського романтизму. Жанрово-стильовий синкретизм: поєднання принципів різних художніх систем (сентиментальної, романтичної, реалістичної).

Жанрово-стильова палітра романтичної прози 50-60-их років XIX століття; оповідання і новела як провідні жанри.

Історико-художнє значення романтизму як естетичної системи. Сучасне літературознавство про романтизм.

Левко Іванович Боровиковський (1806-1889)

Поет, фольклорист, етнограф, учений-філолог. Вплив літературного гуртка І. Срезневського на становлення Л. Боровиковського як поета-романтика.

Балада «Маруся» (1829) як синтез запозиченого сюжету й українських фольклорно-етнографічних джерел. І. Франко про баладу «Маруся».

Оригінальні балади Л. Боровиковського («Чарівниця», «Вивідка»), їх художні особливості. Розвиток Л. Боровиковським жанрового складу української поезії (романтична балада, літературна пісня, елегійно-медитативна лірика, байка).

Образ відчуженої романтичної особистості у віршах «Журба», «Козак», «Рибалка», «Палій», «Волох». Узагальнений образ України «козацьких часів» як країни ідейних героїв. Патріотичні мотиви, байронічний тип героя.

«Байки і прибаютки Левка Боровиковського» (1862). Тип байки у творчості поета. Морально-дидактичне начало байок Л. Боровиковського.

Переклади та переспіви Л. Боровиковським творів А. Міцкевича («Фарис», «Аккерманські степи»), О. Пушкіна («Два ворони», «Зимній вечір»).

Спадщина Л. Боровиковського як фольклориста й етнографа.

Амвросій Лук'янович Метлинський (1814-1870)

Відомості про життя. Науково-педагогічна, фольклористична та видавнича діяльність. Громадянська позиція митця.

Ідейно-тематична спрямованість, жанрове розмаїття та художні особливості збірки «Думки і пісні та ще дещо» (1839). Стаття «Заметки относительно южнорусского языка» як передмова до збірки. Погляди на історичне значення, сучасний стан і завдання української мови.

Естетичний ідеал поета – вільний козак, патріот батьківщини і захисник («Козак та буря», «Смерть козака», «Смерть бандуриста», «Козак, гайдамак, чумак», «Підземна церква»). Засоби романтичного письма при художньому відображенні героїки козацького минулого – контраст, образ-символ, трагізм ситуації («Степ», «Чарка», «Спис», «Гетьман»). Особливості індивідуального

стилю А. Метлинського (елегійно-меланхолійний настрій, глибокий песимізм, «похоронні» інтонації).

Вияв суперечності світогляду, консервативних поглядів, окремих царєфільських настроїв у віршах «Пожар Москви», «Самотні співці», «До нас».

Зразки дидактично-побутової («Ніч», «Перекотиполе»), побутової («Дитина-сиротина», «Шинок», «Старець»), пейзажної лірики («В'язонько», «Добридень!») у творчості А. Метлинського.

Співіснування елементів просвітительського реалізму і романтизму.

Перекладацька діяльність.

Історико-літературне значення творчості А. Метлинського.

Тема 2. Микола Іванович Костомаров (1817-1885)

Інформаційний обсяг теми. Видатний учений, історик, фольклорист, етнограф, критик, публіцист, письменник. Основні віхи життєвого шляху. Харків та Київ у житті і творчості М. Костомарова. Участь у таємній громадсько-політичній організації «Кирило-Мефодіївське братство» (1846-1847). Знайомство з П. Кулішем та Т. Шевченком. Федеративна концепція М. Костомарова. «Автобіографія» як джерело біографічних відомостей і коментар до художньої творчості.

Студіювання М. Костомаровим фольклорних збірників, історичних та історіографічних джерел.

Драматичні твори М. Костомарова – перші зразки історико-романтичної драматургії в новій українській літературі.

Драматична поема «Сава Чалий» (1838). Сутність трагізму образу головного героя у трактуванні М. Костомарова. Романтичні засади художнього відображення історичної теми, героя та конфлікту.

Трагедія «Переяславська ніч» (1841). Втілення історичних поглядів письменника-вченого про народ як рушійну силу історичних процесів. Ідея християнського всепрощення, демократизму і класової гармонії українського суспільства. Образ Марини як новий в українській літературі: вагання між почуттями та патріотичним обов'язком.

Роль народних мас і образ гетьмана Богдана Хмельницького в «Украинских сценах из 1649 года».

«Кремуций Корд» як один із визначних драматичних творів М. Костомарова.

Поетичні збірки «Українські балади» (1839) та «Вітка» (1840). Тематична та ідейна багатозначність поезій. Художнє осмислення минулого («Ластівка», «Могила», «Згадка», «Співець Митуса», «Максим Перебийніс»). Поетичний антропоморфізм як своєрідний вияв морально-етичного закону народу в баладах «Брат з сестрою», «Явір. Тополя. Береза.», «Ластівка». Громадянські мотиви лірики («Надобраніч», «Клятьба», «Слов'янам», «Пан Шульпіка»).

Особливості стильової манери М. Костомарова.

Фольклорна, етнографічно-побутова тематика ранньої прози. Фольклористичний тип оповіді, народнопоетична основа прозових творів «Казка про дівчину-семилітку», «Торба», «Лови».

Історична белетристика М. Костомарова російською мовою («Сын», «Холоп»). Побутова тема повісті «Сорок лет».

Значення творчого доробку М. Костомарова.

Віктор Миколайович Забіла
(1808-1869)

Поет-романтик, співець людського почуття. Збірка «Співи крізь сльози» – своєрідна матеріалізація настроїв та світосприймання В. Забіли.

Особиста доля поета, драма його життя як основний матеріал лірики. Камерний характер поезій В. Забіли.

Жанр романсу у творчості В. Забіли («Соловей», «Не щебечи, соловейку», «Гуде вітер вельми в полі»). Елегійний настрій, романтичні пориви до особистого щастя, роздуми над людською долею в романсовій ліриці поета.

Культ почуття у вірші «До милої» – єдиному вірші оптимістичного звучання.

Порушення суспільних проблем у поетичних творах «Маруся», «Сирота», «Зовсім світ перевернувся».

Особливості образного світу, поетики і жанрової специфіки поетичної творчості В. Забіли.

Михайло Миколайович Петренко
(1817-1862)

Поет-лірик. Особливості поетичного доробку М. Петренка. Культ почуття, душевного переживання в поезіях «Тебе не стане в сих місцях», «Туди мої очі, туди моя думка». Народнопісенна основа поезій «Ой біда мені, біда», «Чого ти, козаче, чого ти, бурлаче» та ін.

Поривання у небесні високості як романтична форма протесту проти бездуховності буржуазного суспільства у поетичному циклі «Небо».

Новаторство поета.

Місце письменника в українському літературному процесі.

Тема 3. Олександр Афанасьєв-Чужбинський (1816-1875)

Інформаційний обсяг теми. Поет, прозаїк, нарисовець, літературний критик, журналіст. Біографія письменника. Україномовний поетичний доробок, його образно-стильові, жанрові та композиційні характеристики. Фольклорні традиції.

Російськомовна спадщина письменника.

Журналістська діяльність («Воронежские губернские ведомости», «Петербургский листок», «Новости»).

Вагомий внесок у розвиток української етнографії – двотомна праця «Поездка в Южную Россию». Етнографічні нариси.

Значення творчості О. Афанасьєва-Чужбинського в українській літературі.

Маркіян Семенович Шашкевич
(1811-1843)

Поет, прозаїк, публіцист, критик, перекладач. Життя і громадсько-наукова діяльність. М. Шашкевич і літературно-громадське угруповання «Руська трійця».

Громадянська лірика («Слово до читателей руського языка», «Руська мати нас родила», «Другові», «Побратимові»). Образ автора-патріота, мотиви національно-культурного відродження.

Епічно-історична поезія («О Наливайку», «Хмельницького обступленіє Львова», «Болеслав Кривоустий під Галичем, 1139»).

Пейзажна та інтимна лірика («Туга», «Веснівка», «Думка», «До милої», «Місяченько круглоликий», «Над Бугом»). Образ ліричного героя як нова якість

не лише поетичного доробку М. Шашкевича, а й усієї поезії дошевченківського часу.

Новела «Олена». Демократична позиція автора на опришківство. Фольклорна символіка новели.

Шашкевич як критик. Перекладацька діяльність. І. Франко, О. Білецький про значення творчості М. Шашкевича.

Іван Миколайович Вагилевич (1811-1866)

Поет, фольклорист, етнограф, громадсько-культурний діяч. Зачинатель нової української літератури в Галичині. Фольклористична діяльність. Учасник «Руської трійці». Оригінальна творчість українською та польською мовами.

Легендарно-історична поема «Мадей». Патріотичний пафос поеми.

Белетризований фольклорно-казковий сюжет романтичної балади «Жулин і Калина».

Особливості польськомовних віршів «Друже-брате, прощай», «Розпач», «Спомин», «Життя», «Туга».

Філологічні та етнографічні дослідження І. Вагилевича. Перекладацька діяльність.

Яків Федорович Головацький (1814-1888)

Поет, учений-славіст, педагог, громадсько-культурний діяч. Я. Головацький і літературно-громадське об'єднання «Руська трійця». Роль Я. Головацького в організації видання альманаху «Русалка Дністровая». Викладацька діяльність Я. Головацького. Романтичні вірші, белетризовані фольклорні мотиви, літературознавчі та фольклорно-етнографічні статті в альманасі «Вінок русинам на обжинки» (1846-1847).

Статті та наукові розвідки. Мовознавчі студії. Видавнича діяльність.

Оригінальна поетична спадщина Я. Головацького.

РОЗДІЛ 3. Тарас Григорович Шевченко (1814-1861)

Тема 1. Життя і творчість Тараса Шевченка (1814-1847)

Інформаційний обсяг теми. Багатогранність творчої діяльності Тараса Шевченка, його місце в історії української літератури та в розвитку суспільно-політичної, філософської та естетичної думки.

Періодизація творчості.

Джерела біографії. Тарас Шевченко в літературознавчій науці, у спогадах і листуванні сучасників, у художній літературі та мистецтві.

Дитинство та юність Тараса Шевченка. Рання творчість (1837-1843)

Характер, звички, інтереси молодого Шевченка. Життєве та літературно-мистецьке оточення. Роль діячів української та російської культури у житті Тараса Шевченка. Становлення поета і художника. Епохальне значення «Кобзаря» 1840 року. Традиції попередників і новаторство. Критика про перші видання творів Шевченка.

Лірика петербурзького періоду: мотиви, жанри, образи, органічний зв'язок з усною народною творчістю.

Тема митця та України в ранній ліриці Шевченка («Думи мої, думи мої...», «Перебендя», «На вічну пам'ять Котляревському», «До Основ'яненка»),

традиційність та новаторство в її художньому осмисленні. Проблема взаємин митця і народу в поезії «Перебендя», оцінка твору І.Франком.

Особливості жанру поєднані і послань у творчості Шевченка.

Жанр балади («Причинна», «Тополя», «Утоплена»).

Балади поета у фольклорному та світовому літературному контексті.

Жанр думки у творчості Шевченка: характеристика жанру і новаторство в ньому митця. Характер ліричного героя ранніх думок Шевченка («Тече вода в синє море...», «Вітре буйний, вітре буйний!», «Тяжко-важко в світі жити...», «Нащо мені чорні брови...»).

Соціально-побутові поеми («Катерина», «Мар'яна-черниця», «Слепая»). Новаторство Шевченка в цьому жанрі. Життєва основа творів, соціальний та морально-етичний характер конфлікту, новий герой.

Схожість «Катерини» з деякими творами тогочасної літератури («Фауст» Гете, «Бедная Лиза» М. Карамзіна, «Сердешна Оксана» Г. Квітки – Основ'яненка) і принципова відмінність від них. Система образів твору, засади Шевченкового психологізму у поетичному та живописному творах (полотно «Катерина», 1842).

Проблематика поеми «Мар'яна-черниця», система образів, особливості композиції, вірша, характер автологізму.

Еволюція системи образів у поемі російською мовою «Слепая». Авторська настанова.

Твори Шевченка про історичне минуле України («Іван Підкова», «Гамалія», «Тарасова ніч»). Народна концепція у показі визвольної боротьби.

Поема «Гайдамаки». Історичні джерела та літературний генезис твору. Жанрова своєрідність, особливості композиції, гуманістична спрямованість проблематики.

Драматургія. Історико-побутова п'єса «Назар Стодоля»: конфлікт, образи дійових осіб, характер їх художнього розкриття. Зв'язок п'єси з драматургією Івана Котляревського.

Тема 2. Життя і творчість Тараса Шевченка перед засланням (1843-1847)

Інформаційний обсяг теми. Основні віхи біографії. Перша і друга зустрічі Шевченка з Україною.

Суспільно-політичні та філософсько-етичні погляди митця. Зміни у творчості.

Національні ідеї в ліриці періоду «трьох літ».

Образ нового ліричного героя-борця проти соціальної пасивності та нерозторопності народу, проти його соціального та національного гноблення. Громадське звучання поезій «Три літа», «Минають дні, минають ночі», «Чигирине, Чигирине», «Псалми Давидові», «Заповіт».

Політична сатира поеми «Сон» («У всякого своя доля...»). Вступ як узагальнення суспільних та людських вад. Композиція твору. Концепція історичної долі України. І. Франко про цей твір.

Поема «Кавказ», її ідейні смисли, образ Прометея. Творче походження традицій світової літератури і художнє новаторство поета. Поєднання сатиричного викриття царизму з героїкою та елегійністю. І. Франко про «Кавказ».

Твори на історичну тему. Поема «Єретик», її ідейні домінанти та світоглядна концепція автора. «Холодний Яр» – виступ проти фальсифікації історії України, уславлення гайдамаччини та пророкування майбутніх визвольних змагань українців. Містерія «Великий льох»: оцінка історичних подій та менталітету співвітчизників.

Послання «І мертвим, і живим...», його ідейні смисли та патріотичність звучання. Особливості композиції і стилю. Полемічний тон твору.

Соціально-побутові поеми («Наймичка», «Сова», «Відьма»). Нові риси в трактуванні жіночої долі, розкриття глибин материнської душі. І. Франко про еволюцію образу матері в Шевченковій творчості.

Філософічність звучання віршів «Заворожи мені, волхве», «Гоголю» та думок «Не завидуй багатому», «Не женися на багатій».

РОЗДІЛ 4. Життя і творчість Тараса Шевченка (1847-1861)

Тема 1. Арешт Тараса Шевченка та перебування на засланні (1847-1857)

Інформаційний обсяг теми. Перебування Шевченка під слідством у зв'язку з викриттям Кирило-Мефодіївського братства. Цикл віршів «В казематі»: присвята, історія створення, мотиви та образи. Використання фольклорних мотивів. Висока художня досконалість творів («Садок вишневий коло хати», «Мені однаково» та ін.). І. Франко про «геніальну простоту» творчої манери митця.

Заслання Шевченка, його внутрішня незламність. Оточення поета. Літературна та живописна діяльність.

«Невольничча» лірика, її людинознавча сутність.

Поезія «Думи мої, думи мої...» (1847) – заспів до творчості періоду заслання. Твори про поетичну творчість і покликання митця («А нумо знову віршувать», «Неначе степом чумаки», «Лічу в неволі дні і ночі», «Ну що б, здавалося, слова...», «А. О. Козачковському» та ін.). Мотив стійкості світоглядних засад у поезії «О думи мої, о славо злая!».

Осуд розбрату між народами, заклик до дружби, єднання у віршах «Полякам», «Ще як були ми козаками».

Автобіографічні мотиви та суспільне узагальнення у віршах «Якби ви знали, паничі», «І виріс я на чужині», «І золоті, й дорогої...», «Мені тринадцятий минало», «Ми в купочці колись росли», «На Великдень, на соломі».

Пейзажна лірика, її майстерність («І небо не вмить, і заспані хвилі...», «Сонце заходить, гори чорніють...»).

Твори фольклорного характеру про особисту долю людини («У перетику ходила...», «Ой стрічечка до стрічечки...», «Утоптала стежечку...», «Не хочу я женитися...»).

Викриття фальшивого народолюбства у поезії «П. С.»

Проза Т. Шевченка. Композиційна структура повістей, їх образна система. Автобіографізм у повістях Шевченка.

Образи талановитих людей з народу у повістях «Художник», «Музикант».

Проблеми виховання в повісті «Близнець».

Українська мрія у повісті «Наймичка».

Повість «Наймичка» і однойменна поема: спільне і відмінне.

Значення «Журналу» («Щоденника», 1857-1858) для вивчення біографії, суспільно-політичних, естетичних та філософських поглядів, системи літературно-критичних принципів, якими керувався Т. Шевченко.

Тема 2. Життя і творчість Тараса Шевченка останніх років (1857-1861)

Інформаційний обсяг теми. Нижегородський етап у житті і творчості поета. Боротьба за поширення слова правди у поемі «Неофіти». «Юродивий» - політична сатира на реакційне дворянство.

Цикл «Доля», «Муза», «Слава» – синтетичне самоусвідомлення поета як творця, утвердження позитивного змісту власної життєвої долі і поетичної творчості.

Перебування в Москві, Петербурзі та в Україні. Використання біблійних мотивів та мрії про майбутнє у поезіях «Осії. Глава XIV», «Ісаія. Глава 35», «Сон» («На панщині пшеницю жала...»).

Соціально-філософська поема «Марія»: еволюція образу матері.

Висока досконалість ліричних поезій останніх років на особисту тему («Якби з ким сісти хліба з'їсти», «Минули літа молодії» «Ликері» та ін.).

Виступ проти національного нігілізму і малоросійства в поезії «Бували воїни й військовії свари».

«Молитва»: вболівання за людину і суспільство.

Т. Шевченко і сучасність. Материкове та діаспорне Шевченкознавство.

Епохальне значення творчості Т. Шевченка для українського народу. Світова велич митця.

РОЗДІЛ 5. Література пошевченківської доби

Тема 1. Життєвий і творчий шлях Марка Вовчка (Марія Олександрівна Вілінська) (1833-1907)

Інформаційний обсяг теми. Життєвий і творчий шлях. Походження псевдоніму. Формування літературно-естетичних поглядів під впливом ідей Т. Шевченка. Життєве та культурно-освітнє оточення. «Народні оповідання» – нове явище в європейській літературі. Тематика «Народних оповідань», проблематика, жанрово-композиційні особливості, поетика (фольклорно-етнографічна основа, психологізм, висока інформативність мови, емоційність та ін.). Образ оповідачки. Традиції та новаторство. Близькість збірки до оповідань Г. Квітки-Основ'яненка та новел В. Стефаника.

Повість «Інститутка»: соціальна та морально-етична проблематика, глибока розробка образів, особливості стилю.

Жанр героїко-романтичної повісті-казки («Кармелюк», «Дев'ять братів і десята сестриця Галя»). Казки для дітей («Ведмідь», «Чортова пригода» та ін.).

Повісті та романи Марка Вовчка російською мовою («В глуши», «Живая душа», «Теплое гнездышко» та ін.). Образи «нових людей» – шукачів правди.

Перекладацька діяльність письменниці.

Значення творчості Марка Вовчка.

Тема 2. Життєвий і творчий шлях Пантелеймона Куліша (1819-1897)

Інформаційний обсяг теми. Життєвий і творчий шлях. Різнобічність культурологічної діяльності (прозаїк, поет, драматург, літературний критик та історик літератури, перекладач, фольклорист, етнограф, публіцист, мовознавець, редактор, видавець). Суперечності світогляду. П. Куліш і Кирило-

Мефодіївське братство. Проповідування Кулішем просвітительських ідеалів та християнського гуманізму як першооснови радикальних суспільних змін.

Проблеми соціальної та національної долі українського народу, його мови та культури у творчості П. Куліша, особливості їх художнього втілення.

Побутово-реальна та казково-міфологічна площини у ранніх романтичних творах письменника («Циган», «Орися»). Романтична ідилія «Орися» (1844). Поетизація старосвітського патріархального побуту, гармонії людини і природи, любовної та родинної злагоди. Художня майстерність письменника в запозиченні сюжетів окремих пісень «Одісеї» Гомера. І. Франко про «Орисю» П. Куліша.

Романтично-баладне оповідання «Гордовита пара» та романтична ідилія «Дівоче серце».

Етнографічно-побутові оповідання П. Куліша 60-х років. Ознаки стилю етнографічно-побутової школи в оповіданнях «Сіра кобила», «Очаківська біда», «Січові гості Чуприна і Чорноус».

Жанр історичного роману в епічній прозі П. Куліша. Соціально-історичний роман «Чорна рада», 1845-1846, 1857рр. та його проблематика. Суть романтичного типу історизму: заміна аналітично-логічного начала при відображенні історичних подій та ситуацій чуттєво-інтуїтивними. Традиційне романтичне поетизування Січі у романі, ідеалізація героїв, абсолютизація духу свободи і нескореності.

Типологічна спорідненість «Чорної ради» з вальтерскоттівським типом роману.

Т. Шевченко та І. Франко про «Чорну раду».

Творча та фольклорна діяльність П. Куліша 50-90 рр. (вірші, поеми, драми, переклади та переспіви, історіографічні дослідження).

Неординарність художнього світу П. Куліша, значення його творчості.

Тема 3. Творчість Леоніда Глібова (1827-1893)

Інформаційний обсяг теми. Життя, педагогічна, громадська та видавнича діяльність. Просвітительський характер культурно-освітньої праці. Переслідування владою.

Байки Л. Глібова 40-60 рр., їх генетичний зв'язок з творчістю попередніх байкарів, з традицією розвитку цього жанру в українській і російській літературах.

Новаторство Л. Глібова у жанрі байки. Оригінальне використання відомих сюжетів. Надання байкам виразного українського національного колориту.

Ліризм. Образ оповідача.

Загальнолюдські смисли, сатиричність образів, конкретність реалістичних деталей, гострота ідейних висновків у байках першого періоду («Вовк і Кіт», «Вовк і Ягня», «Щука», «Мірошник», «Охрімова Свита», «Ведмідь-пасічник» та ін.).

Проблематика і художня своєрідність байок 80-90 рр. Постійні пошуки нових тем, нових художніх засобів. Посилення лірично-пісенної інтонаційності у байках. Засудження паразитизму, пристосуванства, прислужництва, черствості та бездушності чиновників і всіх тих, хто хоче жити за рахунок інших («Коник-стрибунець», «Мальований Стоп», «Солом'яний Дід»,

«Шелестуни», «Кундель», «Цуцик»). Опрацювання побутових, морально-етичних тем («Жаба і Віл», «Зозуля і Півень», «Свиня»).

Збагачення Л. Глібовим поезики байки, урізноманітнення розповіді й оповіді.

Ліричні поезії, їх мотиви й образи, елегійно-романсовий характер, пісенність інтонацій («Журба», «Летить голуб понад морем», «Вечір», «Моя веснянка», «Миколі Лисенкові» та ін.).

Дідусь Кенір і його творчість для дітей (жанрова різноманітність, мотиви, образи, стиль).

Водевіль «До мирового», використання його сюжету М. Старицьким у водевілі «Як ковбаса та чарка, то минеться й сварка».

Місце творчості Л. Глібова в історії літератури. Продовження традицій митця в творчості письменників наступних десятиріч.

Тема 4. Творчість Степана Руданського (1834-1873)

Інформаційний обсяг теми. Життєвий шлях. Громадська і літературна діяльність. Рання творчість Руданського. Мотиви і образи балад, їх фольклорна основа та синкретизм реалістичних і романтичних елементів.

Пісенна лірика, продовження в ній попередньої літературної традиції, своєрідність поетичного трактування відомих мотивів та образів («Повій, вітре, на Україну», «Ти не моя», «Мене забудь!» та ін.).

Громадянська лірика петербурзьких років, її ідейний зміст («Гей, бики!», «Над колискою», «До дуба», «П'яниця», «Наука» та ін.). Традиції і новаторство поета.

Багатство змісту гумористичних співомовок. Відображення в них розмаїтості народного життя. Своєрідність показу головного персонажа – простого селянина в його багатоманітних соціальних і національних зв'язках («Не вчорашній», «Черевики», «Циган з конем», «Загадки», «Баран», «Гусак», «Варена сокира» та ін.).

Гумористичне зображення побуту і ментальності українського народу («Чи високо до неба?», «Окуляри», «Свиня свинею», «Баба в церкві» та ін.).

Сатиричне викриття моральної ницості духівництва («Камінний святий», «Два рабини», «Піп на пущі», «Сповідь», «Піп у ризах», «Чорт» та ін.).

Особливості художньої манери Руданського. Образ ліричного героя гумористичних співомовок. І. Франко про талановитість Руданського в інтерпретації народних сюжетів.

Пошуки у жанрі епічної історичної поеми.

Використання мотивів слов'янського фольклору в поемі-казці «Цар Соловей».

Переклади та переспіви Руданського.

Традиції С. Руданського у творчості І. Франка («Нові співомовки»), Лесі Українки («Пан-народовець», «Веселий пан»), В. Самійленка («Божий приклад»), П. Глазового.

Тема 5. Життя і творчість Анатолія Свидницького (1834-1871)

Інформаційний обсяг теми. Драма життя письменника-різночинця, його творча діяльність.

Нове слово в українській прозі – соціально-побутовий роман (з елементами психологізму) «Люборацькі». Історія створення і видання роману, традиції і новаторство письменника. Тема, проблематика твору. Система образів,

прийоми їх типізації та індивідуалізації. Органічне поєднання розкриття долі членів родини Люборацьких з художнім дослідженням характерних суспільних процесів на Поділлі в першій половині XIX століття. Широке відображення різних суспільних груп.

«Люборацькі» як роман виховання. Актуальність твору. Перехід від суб'єктивно-оповідної до об'єктивно-описової форми викладу. Мовностилістичні особливості.

Роман А. Свидницького в літературному контексті.

Соціально-побутові, побутово-психологічні нариси та оповідання («Хоч з мосту та в воду», «Гаврусь і Катруся»).

Лірика письменника. Жанрові особливості та народно-пісенний характер поезій «Росте долом березина», «Україно, мати наша», «В полі доля стояла», «Коли хочеш нам добра...» та ін.

Фольклорно-етнографічні нариси («Великдень у подолян», «Відьми, чарівниці, опирі»).

Місце письменника в історії літератури.

І. Франко про А. Свидницького.

Тема 6. Життєвий і творчий шлях Олекси Петровича Стороженка (1806-1874)

Інформаційний обсяг теми. Життєвий шлях письменника. Мала проза О. Стороженка, поділ на жанрово-тематичні групи: літературна казка (гумористичні мініатюри анекдотичного характеру «Се така баба...», «Вчи лінивого не молотом, а голодом» та легендарно-фантастичні оповідання «Закоханий чорт», «Сужена» та ін.); історико-етнографічні твори нарисового характеру («Кіндрат Бубненко-Швидкий», цикл «Оповідання Грицька Ключника»); історичні новели-анекдоти («Голка», «Вуси»).

Незакінчена повість «Марко Проклятий»: особливості інтерпретації фольклорного сюжету, система образів, композиція.

Значення творчості.

Тема 7. Життєвий і творчий шлях Юрія-Осипа Федьковича (1834-1888)

Інформаційний обсяг теми. Життєвий і творчий шлях. Громадська діяльність.

Суспільно-політичні та літературно-естетичні погляди. Вплив творчості Т. Шевченка на Ю. Федьковича.

Поезія. Мотиви та образи.

Трагічна доля жовніра цісарської армії у віршах та поемах («При відході», «Рекрут», «Дезертир», «Нічліг», «У Вероні» та ін.).

Тема митця та образ Т. Шевченка («Нива», «Оскресни, Бояне!», «Співацька добраніч», «Осьмийпоменник Тарасові Шевченкові на вічну пам'ять»).

Роздуми про долю рідного краю, змалювання визвольного руху та уславлення його ватажків («З окрушків», «Браття-опришки», «Довбуш», «Лук'ян Кобилиця», «Юрій Гінда»).

Сатиричне звучання поезій «Я гадав», «Пречиста діво, радуйся, Маріє». Традиції Т. Шевченка у цих творах.

Ідея воз'єднання українських земель («До мого брата Олекси Чернявського»).

Любов до рідного краю, оспівування його краси у віршах «Мій сардак», «Рожа», «У полі, гей, у полі». Народнопісенна основа цих поезій, ліризм, мелодійність.

Проза Ю. Федьковича. Традиції і новаторство. Поєднання реалістичних і романтичних прийомів у відображенні дійсності.

Белетризація фольклорних мотивів у оповіданнях «Люба-згуба», «Серце не навчити». Романтичні колізії любовного трикутника, мораль та етика гуцулів («Сафат Зінич», «Три, як рідні брати»), розповідь про етнографічні реалії та природу гуцульського краю.

Романтично-психологічні новели «Таліянка», «Побратим».

Жанровий синкретизм при домінуванні романтичних стильових ознак у прозових творах Ю. Федьковича («Стефан Славич», «Таліянка», «Опришок»). Значення творчості Юрія-Осипа Федьковича.

4. Структура навчальної дисципліни «Історія української літератури I половини XIX століття»

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усьог о	у тому числі				
		лк	пз	лз	ін д	с.р.		лк	пз	лз	ін д	с.р. .
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1												
Тема 1. Становлення нової української літератури. Літературний процес перших десятиріч XIX століття	4	4					12	2				10
Тема 2. Іван Петрович Котляревський	10	4	2			4	12	2				10
Тема 3. Петро Петрович Гулак-Артемовський	7	2	2			3	11	1				10
Тема 4. Ідейно-естетичний феномен	9	4	2			3	17	2				15

[illegible]

Тема 1. Дитинство та юність Тараса Шевченка. Рання творчість (1837-1843)	14	6	4			4	13	1	2			10
Тема 2. Життя і творчість Тараса Шевченка перед засланням (1843-1847)	16	8	2			6	12	1	1			10
Разом за змістовим модулем 3	30	14	6			10	24	2	3			20
Розділ 4												
Тема 1. Арешт Тараса Шевченка та перебування на засланні (1847-1857)	12	6	2			4	12	1	1			10
Тема 2. Життя і творчість Тараса Шевченка останніх років (1857-1861)	9	6				3	13	1	2			10
Разом за змістовим модулем 4	19	12	2			8	25	2	3			20
Розділ 5												
Тема 1. Життєвий і творчий шлях Марка Вовчка.	10	4	2			4	6	1				5
Тема 2. Життєвий і творчий шлях Пантелеймона Куліша. Роман «Чорна рада».	10	4	2			4	7	1				6
Тема 3. Творчість Леоніда Глібова.	8	2				6	4					4
Тема 4. Творчість Степана Руданського.	6	2				4	3	1				2

Тема 5. Життя і творчість Анатолія Свидницького.	6	2			4	2				2
Тема 6. Життєвий і творчий шлях Олекси Стороженка.	8	4			4	1				1
Тема 7. Життєвий і творчий шлях Юрія Федьковича.	4	2			2	1				1
Разом за змістовим модулем 5	56	22	4		28	27	6			21
Усього годин	180	56	24		100	180	18	6		156

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна ф.н.	Заочна ф.н.
1.	Поема Івана Котляревського «Енеїда» – перший твір нової української літератури	2	
2..	Сентиментально-реалістична повість Григорія Квітки-Основ'яненка «Маруся»	2	
3.	Розвиток жанру байки в українській літературі першої половини XIX століття	4	
4.	Нова українська література на західноукраїнських землях	2	
5.	Творчість Тараса Шевченка раннього періоду	2	2
6.	Тарас Шевченко і театр. Драматичні твори	2	2
7.	Концепція героїчного минулого України у творах Тараса Шевченка періоду «трьох літ»	2	1
8.	«Щоденник» Тараса Шевченка як історико-естетична пам'ятка	2	1
9.	Риси творчого портрета Марка Вовчка	2	
10.	Перший український історичний роман Пантелеймона Куліша «Чорна рада»	4	
Усього годин		24	6

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
----------	------------	--------------------

1		
2		
...		

Навчальним планом не передбачено.

7.Теми індивідуальних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин

Навчальним планом не передбачено.

8.Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна ф.н.	Заочна ф.н.
1.	Іван Петрович Котляревський	2	10
2.	Петро Петрович Гулак-Артемівський	2	10
3.	Григорій Квітка-Основ'яненко	2	10
4.	Євген Гребінка	2	10
5.	Левко Боровиковський	2	10
6.	Амвросій Метлинський	3	10
7.	Микола Костомаров	2	10
8.	Віктор Забіла	5	10
9.	Михайло Петренко	5	10
10.	Олександр Афанасьєв-Чужбинський	2	5
11.	Микола Устиянович	2	5
12.	Антін Могильницький	1	10
13.	Тарас Шевченко	10	5
14.	Марко Вовчок	4	4
15.	Пантелеймон Куліш	4	1
16.	Леонід Глібов	6	1
17.	Степан Руданський	4	1
18.	Ганна Барвінок	1	1
19.	Анатолій Свидницький	3	1
20.	Олекса Стороженко	4	1
21.	Юрій Федькович	4	1
22.	Підготовка до екзамену	30	30
Усього годин		100	156

9. Індивідуальні завдання

Написання реферату на одну із запропонованих тем (10 год.)

1. Історія виникнення романтизму в світовій літературі.
2. Ідейно-естетичні основи українського романтизму.
3. Місце Левка Боровиковського в українській літературі першої половини XIX століття.
4. Амвросій Метлинський – учений, поет, педагог.
5. Жанрове багатство лірики Амвросія Метлинського.
6. Романтична творчість Амвросія Метлинського.
7. Микола Костомаров і розвиток української драматургії.
8. Микола Костомаров – публіцист і літературний критик.
9. Роль та місце Миколи Костомарова в розвитку історичної науки.
10. Внесок Миколи Костомарова в розвиток фольклористики та етнографії.
11. Олександр Афанасьєв-Чужбинський і розвиток української літератури.
12. Роль Віктора Забіли у поглибленні психологізму української романтичної поезії.
13. Михайло Петренко і стильове збагачення української романтичної поезії.
14. Жанр елегії, медитації, пісні у творчості Михайла Петренка.
15. Жанрова специфіка балад Левка Боровиковського.
16. Тематика та жанрова специфіка байок Левка Боровиковського.
17. Творча і видавнича діяльність Ізмаїла Срезневського.
18. «Руська трійця», її діяльність і значення.
19. Альманах «Русалка Дністровая», його значення для національного відродження на західноукраїнських землях
20. Творча особистість Маркіяна Шашкевича, його «Читанка».
21. Лірика Маркіяна Шашкевича, його переклади.
22. Творчість Маркіяна Шашкевича в оцінці літературознавців. Образ Шашкевича в художній літературі.
23. Громадська й видавнича діяльність Якова Головацького.
24. Яків Головацький – дослідник давньої української літератури.
25. Фольклористична діяльність Якова Головацького.
26. Романтичні поезії Миколи Устияновича.
27. Громадська й етнографічна творчість Івана Вагилевича.
28. Внесок Осипа Бодянского в скарбницю української літератури, науки, культури.
29. Микола Устиянович і розвиток української літератури на західноукраїнських землях.
30. Становлення на Україні романтичної прози (М. Костомаров, М. Шашкевич).

10. Методи та технології навчання

Спосіб організації теоретичної та практичної діяльності студентів під час вивчення навчальної дисципліни «Історія української літератури» розділу

«Історії української літератури першої половини XIX століття» зумовлений закономірностями й особливостями змісту навчального предмета. Відтак під час взаємодії викладача і студентів буде використано такі методи навчання:

1) за характером подачі навчального матеріалу:

словесні, наочні, практичні;

2) за організацією навчання: методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності; методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності;

Методи контролю та самоконтролю у навчанні; бінарні (подвійні) методи навчання;

3) за логікою сприймання та засвоєння навчального матеріалу: індуктивно-дедукційні, репродуктивні, прагматичні, дослідницькі, проблемні тощо.

11. Критерії та методи оцінювання

Методи контролю забезпечують одержання зворотної інформації про зміст, характер і досягнення у навчально-пізнавальній діяльності студентів і про ефективність засвоєння навчального матеріалу.

Під час перевірки ефективності взаємодії між викладачем і студентом буде використано такі методи контролю:

– метод усного контролю (індивідуальне опитування, фронтальна перевірка, групова перевірка);

– метод письмового контролю (контрольна робота, метод практичної перевірки, метод тестового контролю).

За місцем у навчальному процесі буде використано такі види контролю: попередній, поточний, тематичний, підсумковий.

Оцінка за шкалами ECTS, сто баловою, розширеною	Критерії оцінювання	Рівень досягнень студента
A 90-100 (відмінно)	Студент вільно володіє матеріалом, уміннями і навичками художнього твору, виявляє творчі здібності, самостійно оцінює різноманітні явища літературного життя, виявляючи власну позицію щодо них, вміє використати набуті знання в нестандартних ситуаціях	високий
B 80-89 (дуже добре)	Студент володіє матеріалом та навичками цілісно – комплексного аналізу художнього твору, самостійно оцінює окремі нові літературні явища, знаходить і виправляє допущені помилки, працює з різними джерелами інформації, систематизує та творчо використовує дібраний матеріал	високий
C 75-79 (добре)	Студент володіє матеріалом та навичками комплексного аналізу художнього твору, систематизує та узагальнює набуті знання,	достатній

	самостійно виправляє допущені помилки, добирає переконливі аргументи на підтвердження власних суджень	
D 60-74 (задовільно)	Студент володіє матеріалом, відтворює значну його частину, з допомогою викладача знаходить потрібні приклади у тексті художнього твору	задовільний
E 50-59 (достатньо)	Студент володіє навчальним матеріалом на початковому рівні його засвоєння, відтворює незначну його частину, дає визначення літературного явища без посилання на художній текст	низький
FX 35-49 (незадовільно)	Студент розуміє навчальний матеріал на елементарному рівні його засвоєння, відтворює лише окремі фрагменти, дає загальну відповідь з допомогою викладача. В цілому відповідь незадовільна з можливістю повторного складання	незадовільно
F 34 і менше (неприйнятно)	Незадовільні знання, обов'язковий повторний курс	незадовільно

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне контроль та самостійна робота																	Е кз а- м е н	Су ма	
Розділ 1			Розділ 2				Розділ3					Розділ 4				Розділ 5		3 0	1 0 0
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T 10	T 11	T 12	T 13	T 14	T 15	T 16	T 17	T 18		
Ау д./ СР.	Ау д./ СР.	Ау д./ СР.	Ау д./ СР.	Ау д./ СР.	Ау д./ СР.	Ау д./ СР.	Ау д./ СР.	Ау д./ СР.	Ау д./ СР.	Ау д./ СР.	Ау д./ СР.	Ау д./ СР.	Ау д./ СР.	Ау д./ СР.	Ау д./ СР.	Ау д./ СР.	Ау д./ СР.		
2/2	1/2	1/3	3/1	2/2	1/3	1/3	3/1	2/2	2/2	1/3	2/2	1/3	3/1	2/2	1/3	3/1	1/3		

Шкала оцінювання: сто балова, ECTS, розширена

	Сума балів за всі види діяльності	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА РОЗШИРЕНОЮ ШКАЛОЮ
			Для екзамену, заліку, курсової роботи, практики
	90 - 100	A	відмінно
	80 - 89	B	дуже добре

	75 - 79	C	добре
	60 - 74	D	задовільно
	50 - 59	E	достатньо
	35 – 49	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання
	1 - 34	F	Неприйнятно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

- навчальна програма дисципліни;
- робоча навчальна програма;
- плани лекційних занять;
- плани практичних занять;
- плани самостійної роботи;
- зміст індивідуальних завдань;
- конспект лекцій з дисципліни;
- питання до поточного контролю знань студентів;
- питання до підсумкового контролю знань студентів;
- інші матеріали.

14. Рекомендована література

Основна

1. Історія української літератури: Перші десятиріччя XIX ст.: П. Хропко, О. Гнідан, П. Орлик. Київ, 2015. 510 с.
2. Історія української літератури XIX ст.: У 3-х книгах (За ред. М. Яценка). Київ, 2005 480 с.
3. Історія української літератури XIX ст.: У 2-х книгах. (За редакцією академіка М. Жулинського) Київ: Либідь, 2005 540 с.
4. Хропко П. Становлення нової української літератури. Київ, 1998 278 с.

СЛОВНИКИ

1. Кузьменко В. Словник літературознавчих термінів: Навчальний посібник з літературознавства. Київ: Укр. письменник, 1997. 230 с.
2. Літературознавчий словник-довідник/ Р. Гром'як, Ю. Ковалів та ін./. Київ: Академія, 1997. 752 с.

Додаткова

1. Гончар О. Григорій Квітка-Основ'яненко. Семінарій. 2-ге вид. Київ: Вища школа, 1998 340 с.
2. Гончар О. Григорій Квітка-Основ'яненко. Літературний портрет. Київ, 1994 246 с.
3. Гур'єв Б. Леонід Глібов: Літературний портрет. Київ, 1995 326 с.
4. Деркач Б. На шляху становлення української літератури // Гулак-Артемівський П. Твори. Київ, 1998 320 с.
5. Дмитрук В. Маркіян Шашкевич. Львів: Вид-во Львівського ун-ту, 1991 490 с.

6. Єфремов С. Історія українського письменства. Київ, 1995 560 с.
7. Зайцев П. Життя Тараса Шевченка. Київ, 1994. 498 с.
8. Засенко О. Марко Вовчок. Життя, творчість, місце в історії літератури. Київ, 1994 480 с.
9. Зубков С. Байкар і поет Гребінка // Гребінка Є. Байки. Поезії. Київ, 1990 520 с.
10. Зубков С. Євген Павлович Гребінка: Життя і творчість. Київ, 1992 340 с.
11. Івакін Ю. Коментар до «Кобзаря» Шевченка. Поезії та послання. Київ, 1994 240 с.
12. Кирилюк Є. Тарас Шевченко. Життя і творчість. Київ, 1999 480 с.
13. Колесник П. Степан Руданський. Літературний портрет. Київ, 1991 248 с.
14. Пахаренко В. Незбагнений апостол. Нарис світобачення Тараса Шевченка. Черкаси, 1994 280 с.
15. Українські поети-романтики 20-40-х рр. XIX ст. / Упоряд. і прим. Б.А. Деркача, С.А. Крижанівського. Вступ, стаття І. Айзенштока. Київ, 1998 680 с.
16. Українські поети-романтики: Поетичні твори / Упоряд. і прим. М.Л. Гончарука. Вступ, стаття М.Т. Яценка. Київ, 1997 678 с.

15. Інформаційні ресурси

URL-адреси сайтів української літератури

Освітній онлайн-ресурс

<http://litmisto.org.ua/>

Електронна бібліотека української літератури

<http://www.utoronto.ca/elul/Main-Ukr.html>

Гуманітарний архів «Антропос»

<http://www.anthropos.net.ua/jspui/>

Архів журналу «Слово і час»

http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/sch/texts.html

Архів журналу «Дивослово»

<http://dyvoslovo.com.ua/archive/>